

De langstudeerboete

De bezuinigingsmaatregel van staatssecretaris Halbe Zijlstra werd opgenomen in het regeerakkoord van kabinet-Rutte I. Studenten die meer dan een jaar uitlopen, moeten 3000 euro extra collegegeld betalen. Dat was de strekking ervan. Begin 2011, toen het wetsvoorstel nog in de maak was, hebben advocaat en partner Tom Barkhuysen samen met advocaten Machteld Claessens en Anna Collignon van Stibbe op verzoek van studentenorganisaties ISO, LSVb en LKvV, een juridisch advies geschreven. Daarin concludeerden ze dat de invoering van de boete onrechtmatig was.

Besloten werd de langstudeerboete een jaar uit te stellen. Omdat de wet een jaar later alsnog in werking zou treden, spannen de advocaten van Stibbe, namens de studentenorganisaties, een rechtszaak aan tegen de staat. Aan de vooravond van de zitting werd een spoedwet aangenomen voor het oprichten van een profileringsfonds. Dat was bedoeld om studenten te compenseren die onterecht zouden worden getroffen door de boete. De zaak kwam in mei 2012 voor de rechter. De wet bleef overeind, deeltijdstudenten werden ervan uitgezonderd. In de tussentijd veranderde het politieke klimaat in Den Haag. Met het deelregeerakkoord is de langstudeerboete uiteindelijk geschrapt.

‘Met oogkleppen op werd gezegd: “We gaan het invoeren”’

Muurvast zat het overleg tussen studentenorganisaties en de politiek over de langstudeerboete. Daarom stapten de organisaties naar Stibbe voor juridische bijstand. Tom Barkhuysen, advocaat bestuursrecht, over de strijd tegen deze bezuinigingsmaatregel.

U heeft deze zaak samen met twee collega's van Stibbe pro bono gedaan. Om hiervoor in aanmerking te komen, moet een zaak maatschappelijk interessant zijn. Waarom was daar in dit geval sprake van?

‘Het is van maatschappelijk belang dat de politiek zo veel mogelijk bekijkt of bezuinigingsmaatregelen op een rechtmatige wijze kunnen worden ingevoerd. Of in dat licht bepaalde groepen niet door het ijs zakken. De langstudeerboete is een voorbeeld van een zaak waarbij dat onvoldoende is getoetst. Het was een plannetje in het regeerakkoord en met oogkleppen op werd gezegd: “We gaan het invoeren.”’

Opvallend is de hoeveelheid media-aandacht die de boetezaak heeft gekregen. Heeft u hier als advocaat bewust op ingezet?

‘In deze zaak werkten de politiek en de media erg op elkaar in. Daarom hebben we gewerkt aan goede persberichten, de media actief benaderd en ons ook beschikbaar gesteld voor nadere voorlichting.’

De rechter oordeelde dat deeltijdstudenten niet beboet zouden mogen worden maar veegde de langstudeerboete niet helemaal van tafel. Wat vond u van deze uitspraak?

‘Na verloop van tijd gaan cliënten toch rotsvast geloven in hun gelijk. In die zin was het een teleurstelling. Maar in de verhouding rechter-wetgever zou het wel een unicum zijn geweest als de wet helemaal onrechtmatig zou worden verklaard. Want het moeilijke speelveld van dit soort zaken is dat een meerderheid van de Tweede en Eerste Kamer al met de wet heeft ingestemd. De rechter is er dan toch terughoudend in om op grond van het recht nog een keer in te grijpen in die wet.’

Te terughoudend?

‘Mijn cliënten, de studentenorganisaties ISO, LSVb en LKvV vinden natuurlijk van wel. Er waren goede argumenten om aan te nemen dat die wet geheel onrechtmatig werd verklaard. Nederland heeft zich in internationale verdragen gecommitteerd aan het toegankelijker maken van onderwijs. Daarnaast zou de boete worden ingevoerd voor zittende studenten, dat is in strijd is met het rechtszekerheidsbeginsel. En mijn cliënten waren nog niet tevreden over de hardheidsclausule. Er zijn grote vraagtekens bij te plaatsen of het profileringsfonds wel in alle gevallen voldoende middelen zou hebben om alle probleemgevallen ook te kunnen helpen. Dus mijn cliënten vinden dat de rechter best een stapje kritischer had kunnen zijn naar de wetgever.’

Deelt u de mening van uw cliënten?

‘Nou, ik vind dat als advocaat zelf ook, ja. Dat neemt niet weg dat we als betrokken advocaten toch heel tevreden zijn over de procedure als geheel.’

Inmiddels is er een ander plan opgenomen in het nieuwe regeerakkoord, het sociaal leenstelsel. Dat is erop gericht dat studenten hun basisbeurs lenen en de schuld na hun studie, naar draagkracht, terugbetalen. Denkt u dat u als advocaat ook bij deze zaak betrokken raakt?

‘Dat is koffiedik kijken. Het lijkt erop dat er geen meerderheid voor is in de Eerste Kamer. En ik denk en hoop dat de politiek nu heel goed gaat kijken, of het nou gaat over een sociaal leenstelsel, pensioen of hypotheek, of er geen mensen onevenredig door maatregelen worden getroffen. Als die toets goed wordt uitgevoerd, het liefst met koopkrachtplaatjes, is er ook geen aanleiding voor nieuwe rechtszaken.’